

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій, обліку та фінансів

Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

КУРОВСЬКИЙ Олександр Єгорович

УДК 336.76:658.14

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**«Капіталізація ринку цінних паперів:
вітчизняні тенденції та зарубіжний досвід»**

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____Олександр КУРОВСЬКИЙ_____

Керівник роботи
НЕДІЛЬСЬКА Лариса Василівна
к.е.н., доцент

Житомир – 2022

Висновок кафедри фінансів і кредиту за результатами попереднього захисту:
КУРОВСЬКОГО Олександра Єгоровича

Протокол засідання кафедри фінансів і кредиту № __ від «__» грудня 2022 р.

Завідувач кафедри _____

к.е.н., професор _____ Дмитро ДЕМА
«__» грудня 2022 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _ КУРОВСЬКИЙ Олександр Єгорович __ захистив (ла)
кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____ «__» грудня 2022 р.

_____ Тетяна ТОВСТУХА

АНОТАЦІЯ

Куровський О. Є. Капіталізація ринку цінних паперів: вітчизняні тенденції та зарубіжний досвід. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 – фінанси, банківська справа та страхування. – Поліський національний університет, Житомир, 2022.

У кваліфікаційній роботі обґрунтовано теоретико-методичні засади капіталізації ринку цінних паперів. Визначено структуру та склад ринку цінних паперів України. Проаналізовано сучасні тенденції розвитку вітчизняного та світового ринку цінних паперів. Запропоновано напрями нарощення капіталізації вітчизняного ринку цінних паперів, які зумовлять формування сприятливих умов для забезпечення відповідного рівня розвитку економіки країни.

Ключові слова: цінні папери, акції, капіталізація, ринок цінних паперів, міжнародний ринок цінних паперів, фондовий ринок.

SUMMARY

Kurovskyi O. Ye. Capitalization of the securities market: domestic trends and foreign experience. – Qualification work on manuscript rights.

Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 072 - finance, banking and insurance. – Polissia National University, Zhytomyr, 2022.

The qualification work substantiates the theoretical and methodological institutions of capitalization of the securities market. The structure and composition of the stock market of Ukraine is determined. Current trends in the development of the domestic securities market and the world stock market are analyzed. Directions for increasing the capitalization of the domestic securities market are proposed, which lead to the formation of favorable conditions for ensuring the appropriate level of development of the country's economy.

Keywords: securities, shares, capitalization, securities market, international stock market, regional stock market.

ЗМІСТ

ВСТУП.	5
.	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ.	8
Висновки до розділу 1.	14
РОЗДІЛ 2. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ	15
Висновки до розділу 2.	22
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ НАРОЩЕННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ. .	24
Висновки до розділу 3.	28
ВИСНОВКИ.	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.	31
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Необхідною умовою функціонування фінансового ринку в країні є достатній рівень розвитку ринку цінних паперів. Це відбувається завдяки можливості концентрації та перерозподілу фінансових ресурсів і значної частки капіталу. Водночас, нарощення капіталізації ринку цінних паперів сприяє забезпеченню відтворювальних процесів і позитивно впливає на оновлення виробничого потенціалу, зростання вартості бізнесу та подальший розвиток економіки країни.

Системні дослідження формування та функціонування ринку цінних паперів висвітлено у наукових працях І. Абрамової, Ю. Вергелюка, О. Кириленко, В. Лаптева, Б. Луціва, Т. Майорової, О. Мельника, Л. Недільської, В. Осипова, О. Третьякової, О. Чернової, О. Ярошевської та ін. Проте питання, пов'язані з перспективними напрямками нарощення капіталізації ринку цінних паперів потребують проведення окремих досліджень.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретико-методичне обґрунтування сучасних проблем капіталізації ринку цінних паперів з наступною розробкою рекомендацій щодо її нарощення.

Реалізація зазначеної мети зумовлює розв'язання наступних завдань:

- означити економічний зміст поняття капіталізації ринку цінних паперів;
- визначити склад і структуру ринку цінних паперів України;
- проаналізувати сучасні тенденції розвитку вітчизняного та світового ринку цінних паперів;
- запропонувати напрями нарощення капіталізації ринку цінних паперів в Україні.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та прикладних аспектів капіталізації ринку цінних паперів. *Об'єктом* дослідження є процес капіталізації ринку цінних паперів.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи використано такі загальнонаукові та специфічні методи дослідження: *абстрактно - логічний* – при здійсненні теоретичних узагальнень, уточненні понятійного апарату капіталізації ринку цінних паперів та формуванні висновків; *кореляційного аналізу* – при дослідженні впливу різних факторів на процес капіталізації ринку цінних паперів; *статистико-економічний* – при визначенні сучасних тенденцій розвитку ринку цінних паперів; *табличний та графічний прийоми* – при здійсненні наочного зображення отриманих результатів дослідження; *розрахунково-конструктивний* – при визначенні різних факторів впливу на капіталізацію ринку цінних паперів тощо.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Основні результати дослідження кваліфікаційної роботи пройшли апробацію на таких науково-практичних конференціях:

- «Прогнозування обсягів капіталізації фондового ринку України», опублікованій у збірнику праць міжфакультетської студентської науково-практичної конференції «Студентські наукові читання – 2021» за результатами I туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт (30 листопада 2022 р., м. Житомир, Поліський національний університет);

- «Теоретико-методичні засади капіталізації ринку цінних паперів», опублікованій у збірнику праць науково-практичної конференції «Студентські наукові читання – 2022» для здобувачів факультету інформаційних технологій, обліку та фінансів за матеріалами I туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт (30 листопада 2022 р., м. Житомир, Поліський національний університет);

- «Сучасний стан розвитку ринку цінних паперів», опублікованій у збірнику праць учасників VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Фінансові інструменти регіонального розвитку» (03 листопада 2022 р., м. Житомир, Поліський національний університет);

- «Соціальна відповідальність бізнесу в умовах воєнного стану», опублікованій у збірнику праць учасників міжнародної науково-практичної

конференції «100-річчя Поліського національного університету: здобутки, реалії перспективи» (01 листопада 2022 р., м. Житомир, Поліський національний університет).

Елементи наукової новизни одержаних результатів базуються на отриманні результатів кореляційно-регресійного аналізу, які визначають найтісніший зв'язок між торгівлею акціями на вітчизняному ринку цінних паперів та виділеними факторами, що відбувається з загальним обсягом торгів на ринку цінних паперів, а саме: пряма залежність між кількістю здійснених операцій на ринку та обсягу операцій з акціями.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення та пропозиції, сформульовані в процесі дослідження можуть використовуватись аналітиками з цінних паперів для розробки та впровадження напрямів подальшого розвитку вітчизняного ринку цінних паперів.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (49 найменувань). Основний текст роботи викладено на 30 сторінках. Ілюстративний матеріал представлено у вигляді 6 таблиць та 6 рисунків.

У першому розділі обґрунтовано теоретико-методичні засади капіталізації ринку цінних паперів. У другому розділі проаналізовано сучасні тенденції розвитку вітчизняного та світового ринку цінних паперів. В третьому розділі запропоновано напрями нарощення капіталізації вітчизняного ринку цінних паперів, які зумовлять формування сприятливих умов для забезпечення відповідного рівня розвитку економіки країни.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КАПІТАЛІЗАЦІЇ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

«Ринок цінних паперів є ваговою складовою національної економіки та відіграє важливу роль у формуванні її розвитку. Розвиток ринку цінних паперів сприяє мобілізації, ефективному розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів шляхом укладання операцій з купівлі-продажу цінних паперів» [24]. Показником потужності ринку цінних паперів є його капіталізація, що окреслює напрями його розвитку на вітчизняному та світовому ринках.

Складовими ринку цінних паперів є короткотермінові та довготермінові цінні папери (рис. 1.1).

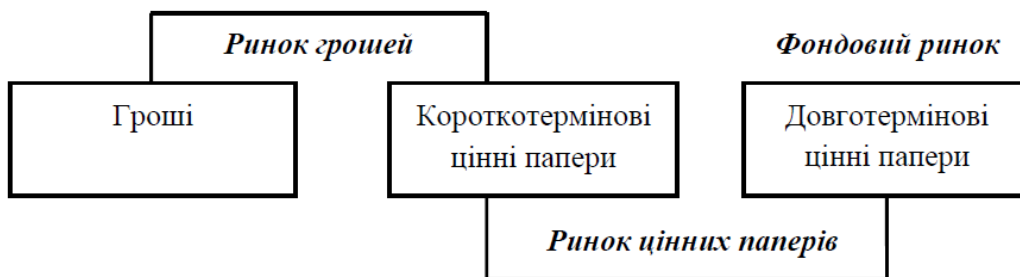

Рис. 1.1. Ринок цінних паперів в архітектурі фінансового ринку та його складові елементи

Джерело: побудовано на основі [17, с. 208].

Під цінними паперами розуміють певні грошові документи, значимість яких полягає у засвідченні певних майнових прав або відносин позики між власниками та компаніями. Розвиток ринку цінних паперів сприяє підвищенню мобільності фінансових ресурсів, які спрямовуються на забезпечення відтворювальних процесів і позитивно впливають на оновлення виробничого потенціалу та зростання вартості бізнесу в цілому.

В залежності від умов емісії, місця, де проводиться торгівля цінними паперами, а також способу виплати доходу ринок цінних паперів можна класифікувати у розрізі окремих секторів (рис. 1.2).

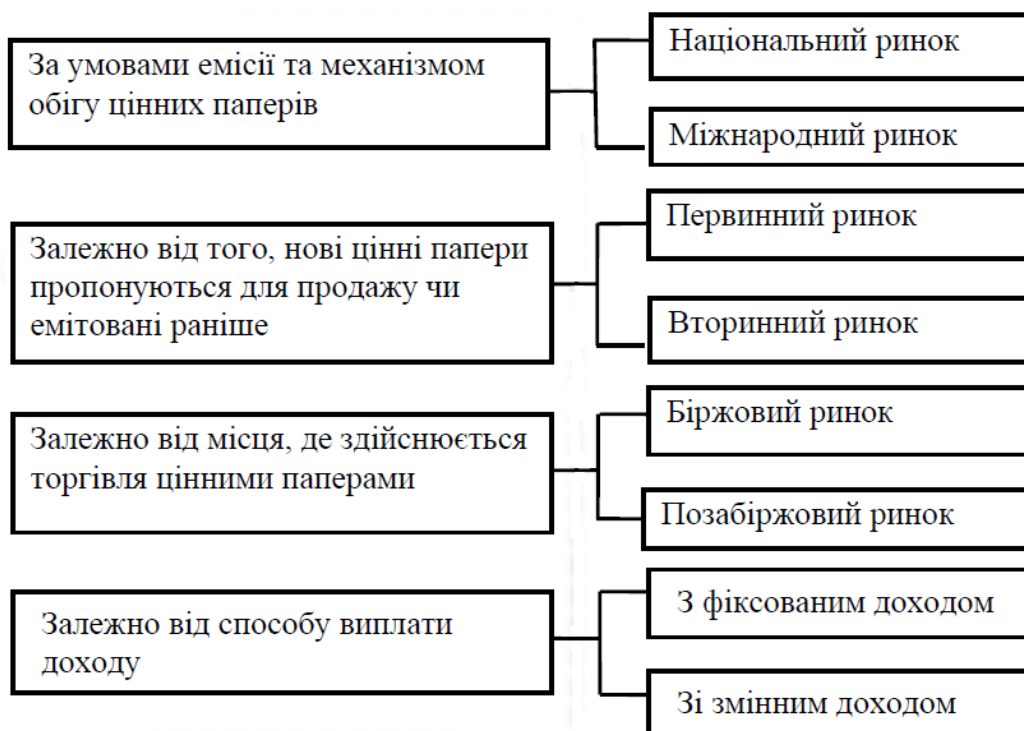

Рис. 1.2. Класифікаційні ознаки ринку цінних паперів

Джерело: побудовано на основі [17, с. 213].

Відповідно до законодавства, «на ринку цінних паперів України можуть обертатися такі види цінних паперів: акції, корпоративні облигації, ОВДП тощо. Згідно з вимогами фондових бірж, ринкова капіталізація емітента розраховується у ті дні, коли за такими цінними паперами розраховується біржовий курс, і проявляється у середньому значенні ринкової капіталізації, розраховується 1 раз на квартал, слугує підґрунтям для лістингу, а також має вирішальне значення для емітентів та інвесторів» [37].

Отже, «рівень капіталізації формується тими цінними паперами, які внесені до лістингу або позалістингові акції новітніх інвестиційно привабливих компаній, які біржа враховує з метою сприяння розвитку середнього бізнесу. Водночас, протягом всього терміну перебування цінного папера у лістингу, цінний папір та його емітент мають забезпечити певну відповідність лістинговим вимогам» [37].

Поняття «капіталізація» необхідно визначати «в якості багаторівневого процесу оцінювання ефективності ведення економічної діяльності суб'єктами

господарювання, що міняється у залежності від існуючих проблем та поставлених завдань відносно суб'єктів ринку. У дослідженнях міжнародних та вітчизняних науковців обґрунтовано, що визначальними факторами рівня сукупної капіталізації є: інституційний розвиток фондового ринку, економічне зростання, наявність заощаджень і здатність до їх накопичення, а також інфляція та відсоткові ставки» [7].

У глосарії Національного банку України капіталізацію визначено як: «зростання обсягу капіталу банку; сукупну вартість цінних паперів, визначену у відсотках до ВВП (капіталізацію фондового ринку); сукупну максимальну вартість акцій та облігацій, випущених компанією; зростання вартості банку; капітал компанії – як норму капіталізації; додатковий випуск акцій з метою збільшення капіталу; капіталізацію прибутку; капіталізацію процентів тощо» [13.].

Беручи до уваги різноманітні підходи до визначення даного поняття, під капіталізацією варто розуміти: «як процес перевтілення прибутку в капітал; утворення фіктивного капіталу, розрахованого за даними доходу, що був отриманий на основі володіння цінними паперами; у якості відшкодування одноразових витрат, які віддзеркалюють вкладання капіталу шляхом накопичення щорічного прибутку; як добуток котирування звичайних акцій компанії на їх загальну кількість» [7].

Згідно «з положенням НКЦПФР «Про встановлення ознак фіктивності емітентів цінних паперів та включення таких емітентів до списку емітентів, що мають ознаки фіктивності» термін капіталізації визначається як ринкова вартість акцій емітента, яка визначається фондовою біржою згідно з вимогами, встановленими Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку та оприлюднено на офіційному сайті фондової біржі» [36].

Серед іншого, вітчизняними науковцями капіталізація (*capitalization*) визначається як «вартість цінних паперів, які знаходяться на ринку цінних паперів» [13]. Варто відзначити, що капіталізація, що виражається у відсотках

до валового внутрішнього продукту відображає капіталізацію ринку цінних паперів.

Враховуючи дослідження вітчизняних науковців, «у процедурі капіталізації слід розмежовувати два взаємопов'язаних аспекти: фіктивний та реальний. Поняттю реальної капіталізації притаманне відображення процесу перетворення вартості, що втілена у матеріальні й інші реальні цінності, а також джерело її нарощення [30].

Фіктивній капіталізації характерне відображення реального капіталу в цінних паперах. Вона висвітлює очікування потенційних інвесторів, що мають на меті формування власної стратегії забезпечення. В країнах із розвинутою ринковою економікою на основі вартості фіктивного капіталу, визначають капіталізацію фондової біржі як сумарну вартість реального капіталу, що представлений в акціях або ін. цінних паперах, які обертаються на вторинному ринку» [30].

«Фіктивність капіталу походить з того, що цінні папери самі по собі не володіють споживчою вартістю та вартістю, а як титули власності мають ірраціональну ціну, що представляє собою капіталізований дохід від цих титулів власності» [30].

«Нераціональний характер встановлення цін на акції та облігації зумовлений тим, що параметри, які вони відображають, не пов'язані з їх справжньою цінністю. Фіктивний капітал не задіяний безпосередньо в процесі відтворення і обертається на специфічному ринку – фондовому. Зміна власника фіктивного капіталу, яка відбувається в результаті купівлі-продажу цінних паперів, практично не відображається на русі і сфері функціонування реального капіталу» [24].

Більш повніше економічний зміст та сутність капіталізації вітчизняного ринку цінних паперів проявляється у наступних функціях [24]:

- «стратегічна – орієнтація на перспективні напрями розвитку економіки, які визначають довгострокову перспективу досягнення

конкурентних переваг вітчизняних підприємств та утримання своїх позицій на світовому ринку;

- прогнозна – оцінка потенціалу та планування обсягів розвитку ринку цінних паперів і, відповідно, обсягів розвитку економіки;

- оцінювальна – забезпечується шляхом аналізу стану ринку цінних паперів загалом та фінансово-господарської діяльності підприємств зокрема, з метою виявлення слабких місць і резервів розвитку та встановлення відповідності міжнародним стандартам і критеріям ефективності;

- розподільча – передбачає здійснення ефективного розподілу фінансових ресурсів на розвиток та розширення діяльності підприємств різних галузей і сфер, тобто збалансованість економіки держави;

- мобілізаційна – залучення ресурсів для розширення виробництва, розвитку економіки;

- інформаційна – реалізується через оперативне оприлюднення достовірної інформації про економічну стабільність та інвестиційну привабливість емітентів на внутрішньому та зовнішньому ринках;

- стимулююча – забезпечує стабільний розвиток усіх складових підприємницької діяльності».

«З метою підвищення рівня управління фінансовими інвестиціями та обґрунтування інвестиційних рішень, у дослідженнях Аль-Афіф М.А. доведено, що на ринкову капіталізацію окремої компанії впливають наступні показники: кількість угод з цінними паперами на ринку, коефіцієнт обороту (співвідношення вартості акцій компанії, що торгуються до ринкової вартості усіх її акцій за відповідний період), прибуток на 1 акцію (EPS), коефіцієнт дохідності дивідендів, коефіцієнт співвідношення ринкової вартості компанії до балансової (P/BV) та співвідношення між ціною акції та розміром дивідендів на 1 акцію (P/E)» [1].

«Поряд з цим, для розвитку національних та регіональних економік вагомим значенням набуває показник сукупної ринкової капіталізації фондового ринку, який відображає рівень заощаджень в країні (регіоні), розвиненість

фінансового посередництва, темпи економічного зростання тощо. У глосарії Світової федерації фондових бірж, визначено поняття ринкової капіталізації у якості загальної вартості всіх акцій національних компаній за поточними ринковими цінами» [42].

На основі сумарної капіталізації ринку розраховуються різноманітні фондові індекси. Зокрема, за методикою ПФТС, індекси розраховують як «співвідношення нарощення капіталізації цінних паперів, що належать до індексного кошика, до сумарного показника капіталізації на початок періоду, яке множать на індекс на початок розрахункового періоду, і на певний коригувальний коефіцієнт. Розрахунок ринкової капіталізації провадиться шляхом застосування даних про вартість та загальну кількість цінних паперів, які були випущені емітентом, з урахуванням частки перебуваючих у вільному обігу цінних паперів» [42].

Отже, капіталізацію необхідно трактувати у якості багаторівневого процесу оцінювання ефективності розвитку всієї економіки країни, що змінюється в залежності від поставлених завдань і проблем, що ставляться суб'єктами ринкових відносин. Капіталізація ринку цінних паперів, що визначається у відсотках до рівня номінального ВВП, вказує на рівень капіталізації фондового ринку країни. «Доведено, що функціями, які виконує капіталізація є: стратегічна, прогнозна, оцінювальна, розподільна, мобілізаційна, інформаційна, стимулююча» [24]. Втім, капіталізація ринку цінних паперів сприяє потужному зрушенню економіки країни та віддзеркаленню позитивних тенденцій у різних її сферах.

Висновки до розділу 1

1. Обґрунтовано, що поняття капіталізації варто визначати як процес оцінки перспективних напрямів розвитку економіки, якій притаманний динамічний характер та мінливість в залежності від завдань, які постають перед суб'єктами господарювання. Встановлено сутність капіталізації ринку цінних паперів та окреслено основні її функції, які повніше розкривають сутність даного поняття.

2. Встановлено, що нарощення капіталізації ринку цінних паперів сприяє забезпеченню відтворювальних процесів і позитивно впливає на оновлення виробничого потенціалу, зростання вартості бізнесу та подальший розвиток економіки країни.

РОЗДІЛ 2

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Розвиток ефективного ринку цінних України неможливий без подолання наступних перешкод: низької поінформованості населення стосовно діяльності фондових бірж, недосконалої законодавчо-нормативної бази щодо регулювання діяльності фондового ринку, недосконало розвинутої інфраструктури, а також значним відставанням за обсягом капіталу від світового ринку [43]. Важливою є інтеграція України до світового фінансового ринку, «на якому значна роль щодо покращення інвестиційного клімату припадає на фондовий ринок, де здійснюється рух грошових потоків у вигляді інвестиційних цінних паперів» [20, с. 291].

Ефективне функціонування фінансової системи передбачає належний рівень розвитку «ринку цінних паперів в країні, що зумовлено спроможністю мобілізації та перерозподілу інвестиційних ресурсів на ринку цінних паперів, а також концентрації значної частки капіталу. Тому ефективний розвиток ринку цінних паперів сприятиме формуванню сприятливих умов для забезпечення відповідного рівня розвитку економіки країни в цілому» [20, с. 291]. Водночас, починаючи з 24 лютого 2022 року відбулися значні зміни на вітчизняному ринку цінних паперів. У зв'язку з воєнним станом Національною Комісією з цінних паперів і фондового ринку було призупинено всі операції на ринку. Проте через декілька місяців з початку оголошення воєнного стану поступово відбуваються позитивні зміни та розширюється перелік операцій з цінними паперами [6].

Функціонування та розвиток світового ринку цінних паперів характеризується певними змінами шляхом скорочення чисельності представників банківської сфери у процесі перерозподілу фінансових ресурсів. Такий підхід створює позитивні умови для активізації інвестиційних процесів, збільшення чисельності випуску цінних паперів, у тому числі звичайних акцій,

які супроводжується поступовим створенням єдиних стандартів функціонування фондових ринків [49].

Варто відмітити, що у грудні 2021 р. «загальний рівень ринкової капіталізації цінних паперів, які зареєстровані на всіх біржах світу склав 124,5 трлн дол. США. Водночас, це на 16,9% більше показника 2020 р. і відповідно: на 4,1% більше – у I півріччі 2021 р. й на 4,8% – у III кварталі 2021 р.» [9].

Необхідно зазначити, що світовий фондовий ринок демонструє певні відмінності в розвитку залежно від регіону. Зокрема, за рівнем капіталізації фондових бірж у регіональному розрізі, частка капіталізації фондових бірж Американського регіону на світовому ринку становила найбільшу питому вагу. Так у 2021 р. цей показник становив 46,07 %, частка Азіатсько-Тихоокеанського була на рівні 36,11 % та в регіоні «Європа-Африка-Близький Схід» – лише 22,29 % (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Капіталізація світових фондових бірж, 2019-2021 рр.

Регіон	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Приріст капіталізації, %
	трлн дол. США	Частка на світовому ринку, %	трлн дол. США	Частка на світовому ринку, %	трлн дол. США	Частка на світовому ринку, %	
Американський	38,81	43,33	46,19	43,38	57,36	46,07	47,80
Азіатсько-Тихоокеанський	28,94	32,31	36,15	33,95	39,39	31,64	36,11
Європа-Африка-Близький Схід	21,82	24,36	24,14	22,67	27,75	22,29	27,18
Загальний рівень капіталізації	89,57	100,00	106,48	100,00	124,50	100,0	39,00

Джерело: розраховано за даними *The World Federation of Exchanges* [9].

Таким чином, основними позитивними тенденціями капіталізації світових фондових бірж у 2021 р. є зростання її рівня на 39 % у порівнянні з 2019 р., що зумовлено підвищенням капіталізації в усіх трьох регіонах: Американському – на 47,8 %, Азіатсько-Тихоокеанському – на 31,64 % та в регіоні «Європа-

Африка-Близький Схід» – на 27,18 %. Водночас, важливим є те, що зростання рівня капіталізації відбувалося протягом всього періоду дослідження.

Основною тенденцією світового фондового ринку у 2022 р. стало глобальне скорочення обсягів капіталізації та отриманого доходу компаній усього світу, викликаних пандемією та війною (табл. 2.2).

Проте деяким компаніям з переліку ТОП-10 світових компаній-лідерів, таких як *Saudi Aramco* та *Berkshire Hathaway*, вдалося здійснити нарощення ринкової капіталізації за період 2021-2022 рр. на 0,41 та 0,08 млрд дол. відповідно. Водночас, лідером за рівнем капіталізації протягом досліджуваного періоду залишається *Apple*, але при значному скороченні рівня ринкової капіталізації компанії у 2022 р. (майже на 0,32 млрд дол.)[31].

Таблиця 2.2

ТОП-10 світових компаній – лідерів за найбільшою ринковою капіталізацією у 2022 р.

№	Назва	2021 р.		2022 р.		Приріст (скорочення) ринкової капіталізації, млрд дол.
		Ринкова капіталізація, млрд дол.	Дохід, млрд дол.	Ринкова капіталізація, млрд дол.	Дохід, млрд дол.	
1.	Apple	2,96	408,25	2,64	33,36	-0,32
2.	Saudi Aramco	1,88	510,30	2,29	105,36	0,41
3.	Microsoft	2,57	210,19	2,05	71,19	-0,52
4.	Alphabet	1,96	359,00	1,58	76,03	-0,38
5.	Amazon	1,72	249,25	1,47	33,36	-0,25
6.	Tesla	1,10	36,27	1,04	5,52	-0,06
7.	Berkshire Hathaway	0,66	873,70	0,74	89,80	0,08
8.	Meta Platforms	0,96	159,00	0,50	39,37	-0,46
9.	Taiwan Semiconductor	0,57	3730,00	0,49	23,63	-0,08
10.	Nvidia	0,77	17,32	0,49	9,75	-0,28

Джерело: розраховано за даними [2 ; 3; 31].

Наразі світовий ринок характеризується такими основними факторами: зростанням рівня автоматизації систем телекомунікацій, зокрема створенням всесвітньої мережі; різновидом набору фінансових інструментів, а також впровадженням інтеграційних процесів національних ринків, до яких наша країна також має намір поступово долучитися [49].

За період 2016-2021 рр. в Україні більш ніж у 2 рази скоротилась чисельність фондових бірж, і станом на 31.12.2021 р. на фондовому ринку налічувалось всього 4 біржі. Вони мали ліцензію й право проваджувати діяльність, пов'язану з торгівлею фінансовими інструментами на ринку цінних паперів, а саме: ПАТ «Фондова біржа «Перспектива», АТ «Фондова біржа «ПФТС», АТ «Українська біржа» та ПрАТ «Українська міжбанківська валютна біржа» [35; 48]. Зокрема, вітчизняний сучасний ринок цінних паперів протягом десятиліть перебуває на стадії становлення (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Динаміка обсягу і кількості зареєстрованих випусків акцій
в Україні, 2016-2021 рр.**

Рік	ВВП України, млн грн	Обсяг випуску акцій, млн грн	Обсяг випуску акцій до ВВП, %	Кількість випусків
2016	2 383 182	209 361,94	8,78	128
2017	2 982 920	324 844,24	10,89	118
2018	3 558 706	22 263,97	0,63	93
2019	3 974 564	63 539,38	1,6	78
2020	4 194 102	32 982,80	0,79	71
2021	5 459 574	42 884,28	0,79	86
Зміна за 2021-2016 рр., ±	3 076 392	-166 477,66	-7,99	-42

Джерело: розраховано автором за даними [35; 49, с. 184].

За результатами дослідження встановлено, що реальний сектор економіки, на жаль, практично не використовує можливості ринку цінних паперів для залучення інвестиційних ресурсів, про що свідчить динаміка обсягу і кількості зареєстрованих випусків акцій. Необхідно відмітити, що показники кількості та обсягу випуску акцій, а також їх частки до ВВП протягом досліджуваного періоду значно знизились. Це вказує на досить низький рівень розвитку та інвестиційної привабливості ринку цінних паперів України, а також вітчизняної економіки в цілому. Крім того, існує ряд проблем, які негативно впливають на ефективність і подальший розвиток ринку цінних паперів в Україні. Насамперед, це інсайдерський характер ринку, використання неправдивої інформації, шахрайство, що у сукупності призводить до зниження рівня ліквідності цінних паперів.

Важливо наголосити на тому, що в умовах воєнного стану на ринку цінних паперів знаходяться тільки ОВДП з фіксованою доходністю на рівні 9,5-11 % при обліковій ставці НБУ – 25 %, адже наразі фондовий ринок перебуває в обмеженому стані і всі ринкові угоди заборонено заключати [6]. Водночас, незважаючи на дану ситуацію, процес інтеграції ринку цінних паперів України у світовий фондовий ринок має продовжуватись шляхом створення відповідних передумов для ефективної співпраці та адаптації досвіду світових представників-учасників даного процесу [49, с. 188].

Обсяги та структура торгів на вітчизняних операторах організованих ринків капіталу за видами ринку (табл. 2.4) свідчить про загальне значне переважання вторинного ринку з часткою первинного ринку близько 0,1 %.

Таблиця 2.4

Обсяги та структура торгів на операторах організованих ринків капіталу за видами ринку протягом січня-грудня 2021 р., млн грн

№ з/п	Оператор організованого ринку	Первинний ринок		Вторинний ринок		Усього
		Обсяг біржових контрактів, млн грн	Питома вага у загальному обсязі біржових торгів на первинному ринку, %	Обсяг біржових контрактів, млн грн	Питома вага у загальному обсязі біржових торгів на вторинному ринку, %	
1.	УБ	100,30	19,26	13190,31	2,92	13290,61
2.	ПФТС	420,45	80,74	221123,33	48,98	221543,78
3.	УМВБ	0,00	0,00	13,12	0,00	13,12
4.	ПЕРСПЕКТИВА	0,00	0,00	217113,06	48,09	217113,06
5.	Усього	520,75	100,00	451439,82	100,00	451960,57

Джерело: побудовано за даними [19].

Загалом на вітчизняному організованому ринку цінних паперів протягом 2021 р. обсяг торгів фінансовими інструментами у порівнянні 2020 р. збільшився на 34,75 %» [19]. Водночас, помітними є певні проблеми: нестабільність у проведенні операцій і незначна кількість фінансових інструментів у порівнянні зі світовими біржами. Адже «у біржовому списку ФБ «ПФТС» у 2021 р. було розміщено близько 50 акцій українських та

міжнародних компаній, а за той же період кількість компаній у лістингу *SE Nasdaq* (США) становила понад 2400, у лістингу *Japan Exchange Group* (Японія) – близько 3800» [47, с. 11]. Для подолання цих проблем у січні 2021 р. державним регулятором було прийнято рішення про допуск цінних паперів міжнародних емітентів до обігу в Україні [37].

Обсяг торгів на ринку цінних паперів протягом 2014-2021 рр. мав тенденцію до скорочення майже на 1252,73 млрд грн, у тому числі акціями – на 398,3 млрд грн. У свою чергу, протягом 2020-2021 рр. відбулося зростання обсягу торгів майже на 78,22 млрд грн, при скороченні обсягу торгівлі акціями на 11,42 млрд грн (рис. 2.1).

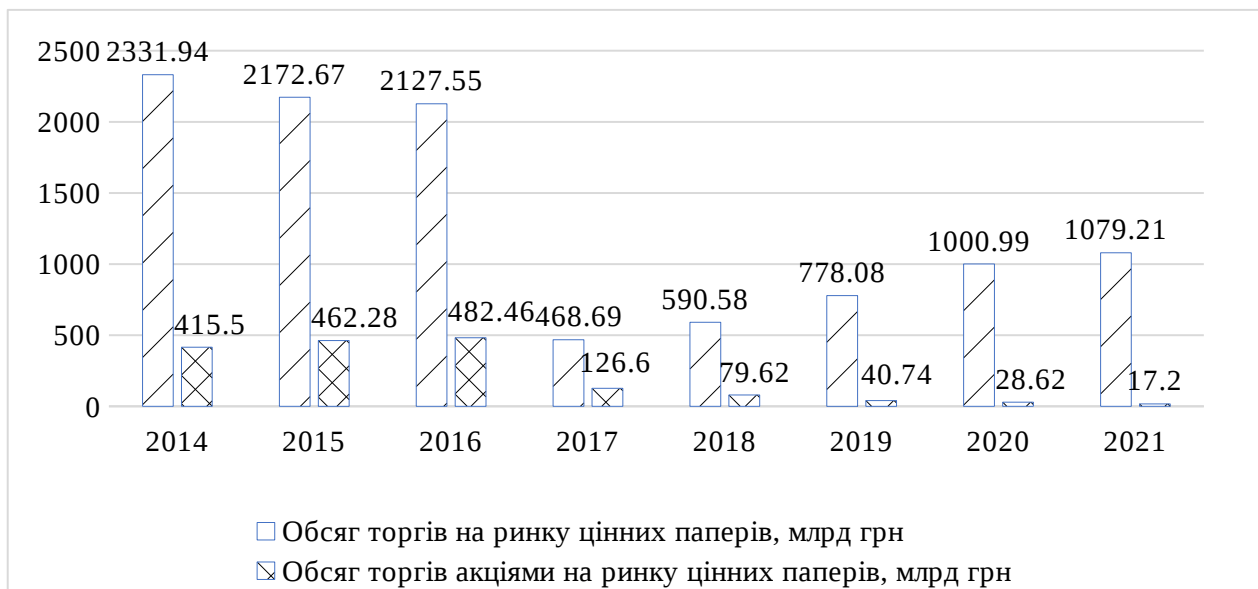

Рис. 2.1. Обсяг торгівлі акціями на ринку цінних паперів у 2014–2021 рр., млрд грн

Джерело: побудовано за даними [19].

«Зважаючи на значне скорочення обсягів операцій на ринку цінних паперів протягом 2014-2021 рр., зокрема з акціями вітчизняних емітентів виникає необхідність виявлення можливих чинників, що спричиняють таку ситуацію. Передусім, скорочення обсягів торгів акціями на ринку цінних паперів (Y) може бути пов'язане зі зниженням активності на всьому ринку цінних паперів (X_1), оскільки будучи частиною загального ринку, ринок акцій відображає загальні тенденції (табл. 2.5)» [24].

Окремим фактором, що впливає на обсяги торгів акціями може бути зниження їх привабливості для потенційних інвесторів, тому наступним фактором для визначення впливу обрано показник частки акцій на ринку цінних паперів (X_2). Наступне припущення стосується обсягів розвитку економіки загалом (номінальний ВВП – X_3), оскільки досвід багатьох країн доводить, що чим більш розвинута економіка, тим вищий рівень розвитку ринку цінних паперів [24].

Останній показник стосується можливостей та зацікавленості інвесторів – це індекс інфляції (X_4). Можливою є ситуація, що високий рівень інфляції не сприяє зацікавленості інвестора здійснити необхідні заощадження та існує високий ризик поглинання інфляцією очікуваного доходу [24].

Таблиця 2.5

Чинники, що визначають активність на ринку акцій України

Показник	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Зміна, за 2014-2021 рр. (+,-)
Обсяг торгів акціями на ринку цінних паперів, млрд грн (Y)	415,5	462,28	482,46	126,6	79,62	40,74	28,62	17,2	-398,3
Обсяг торгів на ринку цінними паперами, млрд грн (X_1)	2331,94	2172,67	2127,55	468,69	590,58	778,08	1000,99	1079,21	-1252,73
Частка акцій на ринку цінних паперів, % (X_2)	29	49	50	27	15	6	4	2	-27
Номінальний ВВП, млрд грн (X_3)	1566,7	1979,5	2383,2	2982,9	3558,7	3974,6	4194,1	5459,6	3892,9
Індекс інфляції, % (X_4)	124,9	143,3	112,4	113,7	109,8	104,1	105,0	110,0	-14,9

Джерело: розраховано за даними НБУ та НКЦПФР.

Значне зменшення розміру окреслених показників (табл. 2.5), окрім номінального ВВП, свідчить про системну проблему. Парні коефіцієнти кореляції (табл. 2.6) характеризують присутність тісного зв'язку між

досліджуваним показником та трьома першими виділеними факторами ($1 \geq R \geq 0,8$) і лише індекс інфляції справляє помірний вплив ($R=0,73$).

Таблиця 2.6

Парні коефіцієнти кореляції між виділеними показниками

	Y	X1	X2	X3	X4
Y	1				
X1	0,900818	1			
X2	0,932717	0,70243	1		
X3	-0,87292	-0,68004	-0,84062	1	
X4	0,735677	0,679147	0,708725	-0,68326	1

Джерело: власні дослідження.

Отже, «на підставі кореляційного аналізу встановлено, що найтісніший зв'язок між обсягом торгів акціями на вітчизняному ринку цінних паперів та виділеними факторами існує з загальним обсягом торгів на ринку цінних паперів (X_1) – це підтверджує, що чим більше операцій здійснено на ринку, тим вище обсяг операцій з акціями. Натомість обсяги ВВП пов'язанні з обсягами торгів акціями зворотним зв'язком: чим більший обсяг ВВП, тим нижчі обсяги торгів акціями» [24].

Висновки до розділу 2

1. Відзначено низький рівень розвитку ринку цінних паперів в Україні, що особливо проявляється в умовах воєнного стану. Визначено основні негативні чинники впливу на подальший розвиток ринку, та намічено напрями виходу з такого становища шляхом адаптації світового досвіду й тісній взаємодії і співпраці з представниками-учасниками даного процесу. Акцентовано увагу на необхідності відновлення позитивної динаміки розвитку ринку цінних паперів як важливого джерела інвестиційних надходжень у вітчизняну економіку як ефективного напрямку її розвитку.

2. Проаналізовано сучасний стан розвитку світового фондового ринку та адаптовано досвід світових компаній-лідерів, що мають найбільший рівень ринкової капіталізації. На основі проведеного кореляційного аналізу визначено найтісніший зв'язок між торгівлею акціями на вітчизняному ринку цінних паперів та виділеними факторами відбувається з загальним обсягом торгів на ринку цінних паперів, а саме: пряма залежність між кількістю здійснених операцій на ринку та обсягу операцій з акціями.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ НАРОЩЕННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

«Ринок цінних паперів вважається ключовим елементом у ланцюгу формування капіталу з метою розвитку економіки. Враховуючи сучасні тенденції, якими характеризується світовий фондовий ринок та вітчизняний ринок цінних паперів, можна припустити наявність макроекономічного впливу на внутрішній ринок і найближчі перспективи його розвитку» [24].

Ключовими напрямками нарощення капіталізації вітчизняного ринку цінних паперів є позитивний вплив наступних факторів:

- покращення нормативно-правової бази щодо регулювання діяльності ринку цінних паперів;
- ведення контролю за веденням торгів та застосування штрафних санкцій у разі необхідності;
- проведення моніторингу діяльності вітчизняних компаній;
- покращення інвестиційного клімату в країні;
- розповсюдження інформації щодо можливості інвестування;
- підвищення фінансової грамотності населення;
- забезпечення ринку цінних паперів кваліфікованими працівниками з питань ведення біржової діяльності;
- стабілізація національної грошової одиниці;
- мінімізація фінансових ризиків;
- розширення інформаційної бази;
- адаптація міжнародного досвіду ведення біржової діяльності тощо.

Для аналізу нарощення капіталізації міжнародного фондового ринку використано показники обсягу капіталізації регіонального (Європа-Африка-Близький Схід) та світового ринків цінних паперів за період січень 2019 р. – вересень 2022 р., що оприлюднюються на сайті Світової федерації фондових бірж [4].

Передусім варто виявити тенденції розвитку міжнародного фондового ринку (рис. 3.1).

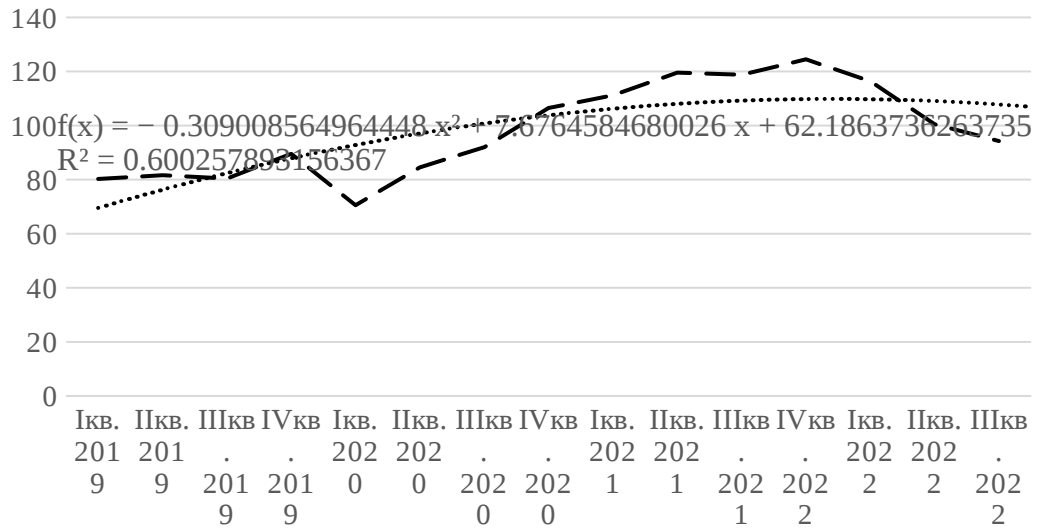

Рис. 3.1. Сценарій нарощення капіталізації міжнародного фондового ринку на підставі вирівнювання тренду методом найменших квадратів, трлн дол.

Джерело: власні дослідження.

Тенденції розвитку регіонального (Європа-Африка-Близький Схід) фондового ринку на найближчу перспективу має незначну позитивну тенденцію (рис. 3.2).

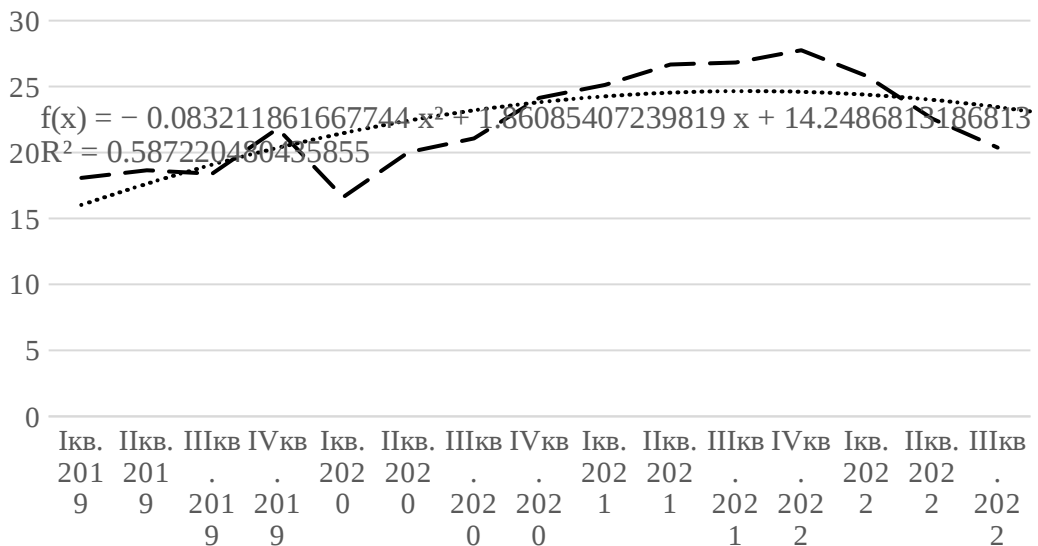

Рис. 3.2. Сценарій нарощення капіталізації регіонального фондового ринку на підставі вирівнювання тренду методом найменших квадратів, трлн дол.

Джерело: власні дослідження.

«Для обох ринків було оптимально підібрано рівняння (з найвищим R^2), за яким здійснено побудову тренду та прогнозування. В обох випадках – це поліноміальна функція другого порядку з позитивною динамікою на майбутнє, з середнім рівнем апроксимації: R^2 для світового ринку становить 0,6003, а для регіонального – 0,5872» [24].

Враховуючи динаміку капіталізації усіх зазначених ринків, здійснено прогнозування обсягів капіталізації на грудень 2022 р. – березень 2023 р. Побудовані тренди методом найменших квадратів окремо для кожного з обраних ринків відображають можливий сценарій розвитку кожного з них [24].

На протигагу світовим тенденціям, вітчизняний ринок характеризується помітною динамікою до скорочення обсягів капіталізації (рис. 3.3). У результаті цього, для українського ринку оптимальною функцією, за якою було побудовано тренд, виявилась лінійна спадаюча функція, з відповідним прогнозом на грудень 2022 р. – березень 2023 р. і високим рівнем апроксимації – 0,9368 [24].

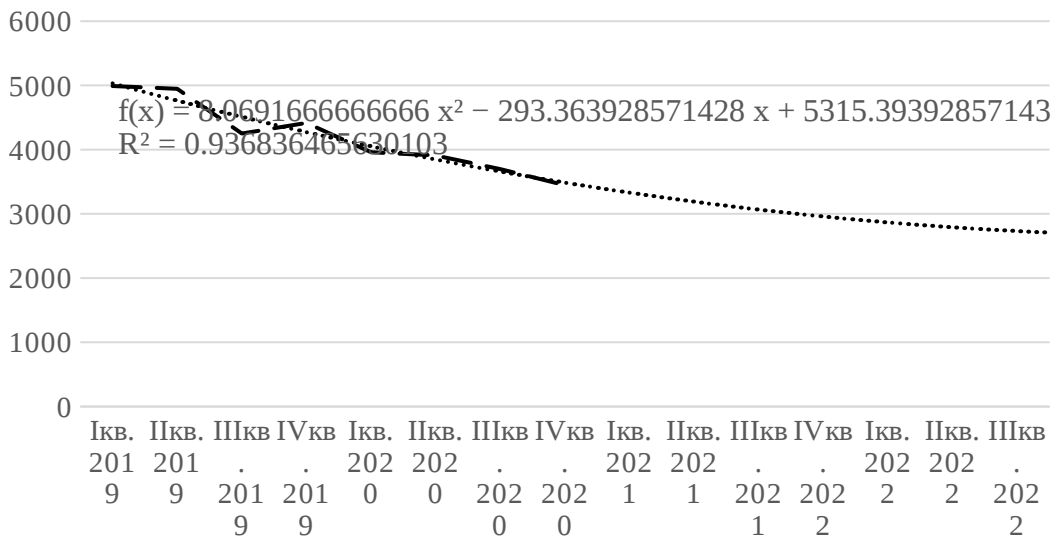

Рис. 3.3. Сценарій нарощення капіталізації українського ринку цінних паперів на підставі вирівнювання тренду методом найменших квадратів, млн дол.

Джерело: власні дослідження.

Орієнтуючись на світову спільноту та стрімкі тенденції розвитку фондового ринку, в нашій країні необхідно розробити пріоритетні інтеграційні напрями вітчизняного ринку цінних паперів у міжнародний фінансовий ринок. «Адже сучасний ринок цінних паперів вимагає інноваційних підходів шляхом всебічного дослідження й визначення існуючих проблем. Наявні проблеми, що стримують розвиток ринку, мають такі ознаки: недостатній рівень розвитку інформаційної та мотиваційної складових стосовно угод на фондовому ринку, послаблення активності на ринку корпоративних цінних паперів; підвищений рівень ризику для акціонерів й інвесторів тощо» [24].

Таким чином, перспективним напрямом подальшого розвитку вітчизняного ринку цінних паперів є розробка сучасних напрямів інтеграції вітчизняного фондового ринку до світового фінансового простору. На нашу думку, основними напрямками «розвитку ринку є наступні: забезпечення випуску й розповсюдження державних цінних паперів, що переважно визначаються підвищенням довіри та мінімізацією ризиків, а також підвищенням рівня корпоративного управління у підприємств-емітентів цінних паперів» [24].

Отже, вітчизняний ринок цінних паперів для покращення ефективності подальшого функціонування потребує: удосконалення законодавчої бази; стабілізація інфляційних процесів; підвищення рівня мотивування та доступності до інформації потенційних інвесторів щодо угод на ринку цінних паперів; мінімізації фінансових ризиків; покращення розвитку інфраструктури тощо. Зазначено необхідність нарощення капіталізації вітчизняного ринку цінних паперів, що засвідчує інтенсивність національної економіки та відображає динаміку змін у різних її галузях.

Висновки до розділу 3

1. Встановлено, що орієнтуючись на світову спільноту та стрімкі тенденції розвитку міжнародного фондового ринку, напрямами нарощення капіталізації вітчизняного ринку цінних паперів наступні: покращення нормативно-правової бази регулювання ринку цінних паперів; ведення контролю за веденням торгів; проведення моніторингу діяльності вітчизняних компаній; покращення інвестиційного клімату в країні; розповсюдження інформації щодо можливості інвестування; підвищення фінансової грамотності населення; стабілізація національної грошової одиниці; мінімізація фінансових ризиків; розширення інформаційної бази тощо.

2. Виявлено тенденції розвитку міжнародного і регіонального фондових ринків, а також вітчизняного ринку цінних паперів. На відміну від світових тенденцій, на вітчизняному ринку відбувається помітне скорочення обсягів капіталізації. Тому прогноз на грудень 2022 р. та березень 2023 р. засвідчує падіння рівня капіталізації на вітчизняному ринку з високим рівнем апроксимації майже 0,9368.

ВИСНОВКИ

1. Обґрунтовано, що поняття «капіталізація» необхідно визначати в якості багаторівневого процесу оцінювання ефективності ведення фінансово-господарської діяльності, що міняється у залежності від існуючих проблем та поставлених завдань відносно суб'єктів ринку. Окреслено основні функції капіталізації вітчизняного ринку цінних паперів, які більш повніше розкривають її економічний зміст та сутність.

2. Проаналізовано тенденцію розвитку світового фондового ринку та адаптовано досвід світових компаній-лідерів, що мають найбільший рівень ринкової капіталізації. Розглянуто обсяги та структуру торгів на організованих ринках капіталу за видами ринку та обґрунтовано основні перешкоди для подальшого розвитку ринку цінних паперів України. Наголошено на необхідності інтеграції вітчизняного ринку цінних паперів до світового фондового ринку.

3. Встановлено, що позитивними тенденціями капіталізації світових фондових бірж у 2021 р. є зростання її рівня на 39 % у порівнянні з 2019 р., що зумовлено підвищенням капіталізації в усіх трьох регіонах: Американському – на 47,8 %, Азіатсько-Тихоокеанському – на 31,64 % та в регіоні «Європа-Африка-Близький Схід» – на 27,18 %. Проте основною тенденцією світового фондового ринку у 2022 р. стало глобальне скорочення обсягів капіталізації та отриманого доходу компаній усього світу, викликаних пандемією та війною

4. Зазначено, що вітчизняний сучасний ринок цінних паперів протягом десятиліть перебуває на стадії становлення. Встановлено, що реальний сектор економіки, на жаль, практично не використовує можливості ринку цінних паперів для залучення інвестиційних ресурсів, про що свідчить динаміка обсягу і кількості зареєстрованих випусків акцій. Обсяг торгів на ринку цінних паперів протягом 2014-2021 рр. мав тенденцію до скорочення майже на 1252,73 млрд грн, у тому числі акціями – на 398,3 млрд грн. У свою чергу, протягом 2020-

2021 рр. відбулося зростання обсягу торгів майже на 78,22 млрд грн, при скороченні обсягу торгівлі акціями на 11,42 млрд грн.

5. На основі проведеного кореляційного аналізу визначено найтісніший зв'язок між торгівлею акціями на вітчизняному ринку цінних паперів та виділеними факторами відбувається з загальним обсягом торгів на ринку цінних паперів, а саме: пряма залежність між кількістю здійснених операцій на ринку та обсягу операцій з акціями.

6. Встановлено, що вітчизняний ринок цінних паперів для покращення ефективності подальшого функціонування потребує: удосконалення законодавчої бази; підвищення рівня мотивування та доступності до інформаційної бази щодо угод на ринку цінних паперів; мінімізації фінансових ризиків; стабілізація інфляційних процесів; покращення розвитку інфраструктури тощо. Зазначено необхідність нарощення капіталізації вітчизняного ринку цінних паперів, що засвідчує інтенсивність національної економіки та відображає динаміку змін у різних її галузях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Al-Afeef, M. A. M. Factors affecting market capitalization: A practical study ase 1978-2019. *International Journal of Scientific and Technology Research*, 2020. 9(3), P. 7049-7053.
2. Best Global Brands 2021. Report. URL: <https://interbrand.com/thinking/best-global-brands-2021-download/> (дата звернення 3.11.2022 р.)
3. Forbes 2022. The Global 2000. URL: <https://www.forbes.com/lists/global2000/?sh=50d386b5ac04> (дата звернення 3.11.2022 р.) <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-12-290-296>.
4. Market Statistics – January 2019 – December 2020. Focus. <https://focus.world-exchanges.org/issue/january-2020/market-statistics>
5. Nedilska L., Nedilska S. Trends of the stock market development in Ukraine. URL: <https://sci-conf.com.ua/i-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-international-scientific-innovations-in-human-life-28-30-iyulya-2021-goda-manchester-velikobritaniya-arhiv/>.
6. ОТР Capital. 2022. Останні зміни на фондовому ринку в умовах воєнного стану. URL: <https://www.otrcapital.com.ua/2022/06/29/ostanni-zminy-na-fondovomu-ryнку-v-umovah-voennogo-stanu/> (дата звернення 01.11.2022 р.)
7. Phuong L. Institutions, microeconomic factors and stock market capitalization: Evidence from the EAP countries. *Accounting*. 2020. 6 (5). P. 817-824.
8. Sushko V., Turner G. The Implications of Passive Investing for Securities Markets. *BIS Quarterly Review*, March 2018, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3139242>
9. The World Federation of Exchanges Releases First Quarter 2020 & Full Year 2019 Market Highlights. *The World Federation of Exchanges*. URL: <https://www.world-exchanges.org/news> (дата звернення 14.11.2022 р.)

10. The World Federation of Exchanges, (2022). Market capitalisation. The WFE Research Team. URL : <https://focus.world-exchanges.org/articles/market-capitalisation> (дата звернення 29.10.2022 р.)

11. The World Federation of Exchanges, (2022). Market Statistics - November 2022. Equity - Domestic market capitalisation (USD millions). URL: <https://focus.world-exchanges.org/issue/november-2022/market-statistics> (дата звернення 08.12.2022 р.)

12. Багацька К. В., Пюро Б. І. Ринкова капіталізація компаній: світові та вітчизняні тенденції. *Облік і фінанси*. 2017. №1. С. 112–119.

13. Вергелюк, Ю. Ю.; Вишневська, Л. В. Сучасні тренди розвитку ринку цінних паперів в Україні Current security market development trends. *Східна Європа: Економіка, бізнес та управління*. Випуск 6 (23). 2019. С.586-592.

14. Воронкова О. Фінансовий моніторинг на ринку цінних паперів України: сучасні реалії та перспективи. *Економічний вісник університету*. 2020. №45. С.175-184.

15. Глосарій банківської термінології. НБУ. веб-сайт : URL: <https://bank.gov.ua/glossary?page=1&perPage=5&search=%20> (дата звернення 08.11.2022 р.)

16. Данилишин Б. Про що сигналять фондові ринки. NV.ua. веб-сайт : URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/pro-shcho-sihnaljat-fondovi-rinki--2505193.html> (дата звернення 28.07.2022 р.)

17. Дема Д. І. Абрамова І. В., Недільська Л. В. Фінансовий ринок : навч. посібник; за заг. ред. Д.І. Деми. Житомир : ЖНАЕУ, 2017. 448 с.

18. Жерепа М., Якушева І., Проблеми і перспективи функціонування вітчизняного ринку цінних паперів. Матеріали студент. наук.-техн. конф.: збірник тез доповідей (Мелітополь, 27 травня 2020 р.) «Проблеми та перспективи економічного розвитку України», 2020. С. 56-58.

19. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-грудня 2021 року URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/>

20. Капелюшна Т. В. Аналіз та тенденції розвитку фондового ринку в Європейському регіоні та Україні. *Бізнес Інформ*. 2019. № 12. С. 290–296. DOI:

21. Кужелев М. О., Плахотнюк В. В., Стабіас С. М. Пріоритетні напрями підвищення конкурентоспроможності національного ринку корпоративних цінних паперів. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*, 2018. № 2(10). С. 20-28.

22. Курляндский В. В., Урзов В. А. Методологические последствия поиска симметрии и асимметрии в структуре рынка ценных бумаг как эвристического алгоритма. *Форум. Серия: Гуманитарные и экономические науки*. 2019. №1. С.154-158.

23. Куровська Н. О., Куровський О. Є. Соціальна відповідальність бізнесу в умовах воєнного стану. 100-річчя Поліського національного університету: здобутки, реалії, перспективи : зб. праць учасників Міжнародної науково-практичної конференції (1 листопада 2022 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2022. С. 158-162.

24. Куровський О. Є. Капіталізація ринку цінних паперів України. URL:

<http://kaf-fin.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/%D0%A6%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%96-%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B8.pdf>

25. Куровський О. Є. Прогнозування обсягів капіталізації фондового ринку України. *Студентські наукові читання – 2021* : зб. тез доповідей Міфакультетської студентської науково-практичної конференції «Студентські наукові читання – 2021» за результатами I туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт. Житомир: Поліський національний університет, 2021. С. 20-23.

26. Куровський О. Є. Сучасний стан розвитку ринку цінних паперів. : зб. праць учасників VIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Фінансові інструменти регіонального розвитку» (03 листопада 2022 р., м. Житомир, Поліський національний університет). 2022. С. 309-312.

27. Куровський О. Є. Теоретико-методичні засади капіталізації ринку цінних паперів. Студентські наукові читання: 2022 : збірник праць науково-практичної конференції для здобувачів факультету інформаційних технологій, обліку та фінансів за матеріалами I туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт (30 листопада 2022 р., м. Житомир, Поліський національний університет). 2022. С. 85-88.

28. Лаптев В. Г., Білаш А. В. Особливості розміщення корпоративних цінних паперів в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*, 2018. № 23. С. 55-60.

29. Майорова Т. В. Дисбаланси на вітчизняному фондовому ринку та їх вплив на інвестиційний клімат в Україні, 2017. URL: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/29543/240-243.pdf?sequence=2> (дата звернення 24.05.2022 р.)

30. Мельник О. І., Капітан І. М. Сучасні тенденції розвитку фондового ринку України. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7462> (дата звернення: 12.01.2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.11.58

31. Найдорожчі компанії світу за підсумками 2021 року <https://www.dw.com/uk/naidorozhchi-kompanii-svitu-za-pidsumkamy-2021-roku/a-60296617> (дата звернення 3.11.2022)

32. Недільська Л.В., Недільська С.С. Сучасні контури ринку державних облигацій України. Tasks and problems of science and practice. Abstracts of XIII International Scientific and Practical Conference. Berlin, Germany 2021. Pp. 30-32. URL: <https://eu-conf.com/events/tasks-and-problems-of-science-and-practice/>(дата звернення 13.10.2022).

33. Німкович А. Основні тенденції розвитку інститутів інфраструктури фондового ринку України. Економічний дискурс, [S.l.], n. 3, p. 86-94, ser. 2019. ISSN 2410-7476. URL : <http://ed.pdatu.edu.ua/article/view/191559/191655>. (дата звернення 13.11.2022).

34. Осипов В. І., Крусір Т. О. Сучасний стан фондового ринку України. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*, 2018. Том 18. Вип. 1 (41). С. 184-191.

35. Офіційний веб-сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України. Інформаційна довідка щодо розвитку фондового ринку України протягом січня-грудня 2021 року. Річний звіт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2021 рік. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/> (дата звернення 30.10.2022 р.)

36. Про встановлення ознак фіктивності емітентів цінних паперів та включення таких емітентів до списку емітентів, що мають ознаки фіктивності: Положення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 30.05.2017 № 393. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1260-17/sp:max25> (дата звернення 11.10.2022 р.)

37. Про затвердження Положення про допуск цінних паперів іноземних емітентів до обігу на території України : рішення НКЦПФР від 21.01.2021 р. № 34 URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/495187_686769 (дата звернення 11.10.2022 р.)

38. Про затвердження змін до Положення про функціонування фондових бірж : рішення НКЦПФР від 22.11.2012 р. № 1688 зі змінами № 14 від 14.01.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0228-21#Text> (дата звернення 11.10.2022 р.)

39. Річний звіт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2019 рік. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. веб-сайт : URL: <https://www.nssmc.gov.ua/document/?id=10666647> (дата звернення 20.10.2022 р.)

40. Річний звіт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2020 рік. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. веб-сайт : URL: <https://www.nssmc.gov.ua/document/?id=12530000> (дата звернення 20.10.2022 р.)

41. Річний звіт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2021 рік. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. веб-сайт : URL: <https://www.nssmc.gov.ua/document/?id=12887934> (дата звернення 28.11.2022 р.)
42. Статистичний глосарій Світової Федерації Бірж (World Federation of Exchanges). URL: <https://www.world-exchanges.org/news/archive/news>
43. Танклевська Н. С., Ярмоленко В. В. Сучасний стан та проблеми функціонування фондового ринку в Україні. *Ефективна економіка*. 2021. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9040> (дата звернення: 6.11.2022). DOI: 10.32702/2307-2105-2021.7.1.
44. Тешева Л. В. Пріоритетні вектори інтеграції фондового ринку України у світовий фондовий ринок. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. №13 (2). С.125-129.
45. Третьякова О. В., Харабара В. М., Грешко Р. І. Фондовий ринок України: особливості функціонування в сучасних умовах. *Економіка та держава*. 2020. № 5. С. 103–107. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.5.103
46. Фінансовий менеджмент : підручник / Д. І. Дема, Л. М. Дорохова, О. М. Віленчук [та ін.]. Житомир : ЖНАЕУ, 2018. 320 с.
47. Фролов С., Орлов В., Диха М. Розвиток фондового ринку України через призму взаємозв'язків фондових ринків світу. *Modeling the development of the economic systems*. 2022. (2), 8–18. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2022-4-18>.
48. Шевченко А. А., Петренко О. П., Кравченко Ю. І. Сучасний стан функціонування фондових бірж в Україні. *Modern Economics*. 2021. № 27(2021). С. 228-234. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V27\(2021\)-32](https://doi.org/10.31521/modecon.V27(2021)-32).
49. Шуба О. А. Особливості інтеграції фондового ринку України у світовий фондовий ринок. *Бізнес Інформ*. 2021. № 4. С. 183–189. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-4-183-189>.